

ПИСАРЕНКО С.М.

ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗВТ УКРАЇНА – ЄС

Економічна частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачає створення поглибленої зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС. Наслідки підписання і реалізації ЗВТ є дуже важливими для перспективного розвитку як національної економіки України, так і для її зовнішньої торгівлі.

В Угоді про ЗВТ визначено 15 основних напрямів співпраці, серед яких до питань торгівлі і митної сфери відносяться такі, як сприяння торгівлі та співробітництво в митній сфері; тарифна пропозиція; технічні бар'єри у торгівлі; інструменти торговельного захисту, а також правила походження товарів, включаючи географічні зазначення, урегулювання суперечок, транспарентність

Для того, щоб зробити висновок про можливий вплив створення ЗВТ на зовнішню торгівлю України, необхідно оцінити результати зовнішньоторговельної діяльності України за 2014 рік, коли діяв режим автономних преференцій для України у її торгівлі з ЄС, запроваджений з квітня 2014 року.

Обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ЄС у 2013 році дорівнював 32,3% від загального товарообороту (ЗТО) зовнішньої торгівлі України. У 2014р. у порівнянні з 2013р. він збільшився на 3,5% (до 35,8%). Експорт товарів і послуг України до країн - членів ЄС за 2014 р. становив 31,8% від загального обсягу її експорту товарів та послуг (зростання у порівнянні з 2013р.на 4,9%), а обсяг імпорту з країн-членів ЄС до України збільшився на 2,8% і дорівнював 40,0% від загального обсягу імпорту в Україну. У двосторонній торгівлі між Україною та ЄС у 2014р. залишалось негативне сальдо ЗТО, яке зменшилось у порівнянні з 2013 роком на 7 117,4 млн.дол США (з 10 810 млн.дол.США до 3 693,2 млн.дол.США).

Довготривале від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі України несе в собі багато загроз,головна з яких — пошук і забезпечення зовнішніх боргових ресурсів для вирівнювання платіжного балансу, що в основному здійснюється

за рахунок зовнішніх запозичень.(у першому кварталі 2015р. країна мала борг 56,73 млрд дол.).

Основний обсяг експорту України до ЄС у 2014р., як і у 2013р. був представлений сировиною та напівфабрикатами первинної переробки. Частка цих товарів у структурі українського експорту до ЄС у 2014р. зменшилася на 0,57% (с 74,70% до 74.13%) в основному за рахунок таких товарних груп, як чорні метали, руди, шлаки. Експорт до ЄС зернових культур, електричних машин і устаткування збільшився відповідно на 0,2% і 0,7

Частка високотехнологічного експорту у структурі товарного експорту України до ЄС у 2014р по відношенню до 2013р. зросла на 0,6%, залишаючись на низькому рівні (16,29 %) –

Таким чином, можна зробити висновок, що структура експорту України до ЄС у 2014р. у порівнянні з 2013р. в основному не змінила. Це є свідченням того, що режим автономних торговельних преференцій для України, запроваджений ЄС з квітня 2014 р. і який передбачав відсутність мита на групи товарів, у тому числі відносно високотехнологічні, не мав суттєвого впливу на номенклатуру і обсяг українського експорту до ЄС.

Це пояснюється тим, що в структурі національної економіки України переважає виробництво третього (57.9%) і четвертого(38%) технологічних укладів (металургійна, хімічна промисловість, аграрна галузі, нафтохімія, застаріла енергетика, важке машинобудування). П'ятий -4% і шостий -0,15% мають відповідно 4% і 5% (радіоелектроніка, обчислювальна, телекомунікаційна техніка, програмне забезпечення, робототехніка, інформаційні послуги, біомедична інженерія). Інвестування відбувається також з переважанням третього (75%), четвертого(20%) технологічних укладів.

Питома вага імпорту з країн-членів ЄС у загальному обсязі товарного імпорту до України за 2014 р. дорівнювала 60,4% . Його товарна структура була представлена в основному високотехнологічною продукцією

У коротко - та середньостроковому періодах сформується нові можливості для експорту продукції з України до країн – членів ЄС завдяки зниженню тарифних бар'єрів виходу на ринок ЄС у відповідності з

положеннями ЗВТ. Зважаючи на високий рівень високотехнологічного виробництва в ЄС та у зв'язку з обмеженістю його власної ресурсної бази (ЄС є імпортером багатьох видів сировинних і напівсировинних товарів), Україна матиме певні переваги у торгівлі сировинними товарами та матеріалами, тобто переваги передбачаються лише у торгівлі продукцією з невисокою часткою доданої вартості (зокрема продуктами рослинного походження, жирами та оліями, недорогими металами та виробами з них, мінеральними, а також харчовими продуктами). Як наслідок можливе збільшення обсягів експорту та, відповідно, виробництва, в основному в : сільському господарстві та харчовій промисловості.

Крім того, слід враховувати, що ринок ЄС відрізняється значно вищим тарифним захистом, у першу чергу по агропромисловій продукції (діюча середня арифметична ставка ввізного мита по Митному тарифу ЄС становить 7,6%, в Україні – 5,0%; а по товарах груп УКТЗЕД 01-24 (сільське господарство) – 19,8% та 9,2% відповідно. Ставки ввізного мита ЄС по окремих тарифних лініях в 1,5 – 14 разів вищі від ставок ввізного мита України.

Перевищення середньоарифметичних ставок ввізного мита України по деяким товарам у порівнянні з аналогічними ставками ЄС дає підстави зробити висновок, що у короткостроковому періоді можна передбачати вищий рівень захищеності внутрішнього ринку України, що забезпечить у цьому періоді поліпшення умов для експорту української продукції до ЄС. Це в свою чергу може сприяти прискоренню темпів економічного зростання в основному за рахунок таких видів економічної діяльності, як сільське господарство та харчова промисловість, текстильна та шкіряна промисловість, металургія та оброблення металу, а також збільшенню кількості зайнятих в основному в таких видах економічної діяльності, як сільське господарство та харчова промисловість.

У середньостроковому періоді зниженням рівня тарифного захисту відповідних сегментів внутрішнього ринку України на основі вирівнювання ставок ввізного мита України і ЄС приведе, за умов відсутності суттєвого підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції, до

поступового «затухання» впливу тарифного ефекту на експорт продукції України, що буде сприяти зменшенню її експорту до країн – членів ЄС.

На відміну від українського експорту до країн – членів ЄС, який має більш сировинний характер, імпорт з ЄС в основному складається з товарів глибокої переробки. Отже, внаслідок лібералізації умов торгівлі з країнами – членами ЄС у короткостроковому періоді посилення конкурентного тиску відчуватимуть передусім такі види економічної діяльності, як машинобудування, хімічне виробництво, виробництво гумових і пластмасових виробів та інших неметалевих, мінеральних виробів. Важливим чинником гальмування розвитку економіки України є висока матеріалоемність і енергомісткість валового внутрішнього продукту, яка в 3–5 разів вища, ніж в економічно розвинених країнах

Таким чином, проведений аналіз наслідків підписання Угоди про асоціацію України з ЄС для України дозволяє зробити висновки про те, що у найближчі 3-10 років і у більш віддаленій перспективі вони будуть неоднозначними.. Це пов'язано з тим, що, з одного боку, буде відбуватися поступова інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС (надання Україні «частки у внутрішньому ринку ЄС») і навпаки – європейських експортерів до українського ринку. З іншого боку, полегшений доступ імпорту високоякісних товарів з ЄС в Україну буде створювати додаткову конкуренцію українським виробникам.

Для зовнішньої торгівлі України з країнами – членами ЄС наслідки реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС будуть значно залежати від успішності застосування компенсаційного пакету, який передбачає модернізацію промислових підприємств України на інноваційній основі (структурна трансформація, зниження витрат і відповідно вартості продукції; підвищення ефективності розвитку експортоорієнтованих галузей – металургії, хімічної промисловості, сільського господарства, рибної і легкої промисловості) на протязі перехідного десятирічного періоду, на який будуть відмінені експортні мита для України в торгівлі з ЄС. У той же час (протягом 5

– 10 років) для деяких європейських товарів українське мито лише частково знизиться (на 20%-60%)

Одним із найбільш чутливих для України є питання, пов'язане з так званими «географічними назвами» української продукції. У відповідності до Угоди про асоціацію України з ЄС передбачається формування в Україні системи захисту географічних зазначень у відповідності з положеннями Угоди, що підкреслюватиме національну ідентичність продукції українських виробників на внутрішньому та світовому ринках. Україна повинна відмовитися від використання більш ніж 3000 географічних назв, навіть у відношенні до такої традиційної української продукції, як ігристе вино. Це буде сприяти поширенню позитивного іміджу держави як виробника особливих за своїми якістьми продуктів.

Підписання угоди про ЗВТ з ЄС, яка відкриває для України більш широкий доступ до європейський досвіду формування та функціонування екологічних ринків (товарів, послуг, технологій), набуває особливого значення. Україна поступово буде впроваджувати Європейські стандарти (EN) як національні стандарти. Вона також зобов'язується наблизити своє законодавство щодо санітарних та фітосанітарних норм та утримання тварин до норм та стандартів законодавства ЄС.

У відповідності з угодою про ЗВТ, торгівля України з країнами - членами ЄС буде здійснюватися товарами, що охоплюються санітарними та фітосанітарними заходами (СФЗ), які забезпечують життя тварин (наземних і водних), рослин (живих рослин та насіння) і людей (с.41). Для контролю засновується підкомітет з управління СФЗ), який стане майданчиком для розв'язання проблем у цій сфері.

Угодою передбачається імплементації Регламенту Ради (ЄС) про органічне виробництво та маркування органічної продукції і контролю, умови імпорту органічних продуктів з третіх країн, а також співробітництво щодо захисту споживачів (Регламент про співробітництво щодо захисту споживачів).

Важливого значення для зовнішньої торгівлі України сільськогосподарською продукцією буде мати відмова ЄС від існуючих

експортних субсидій для сільського господарства; прийняття та впровадження Україною технічних регламентів на конкретну промислову продукцію, які базуються на основних положеннях актів ЄС; створення відповідної інфраструктури – дослідницьких лабораторій, здійснення їх акредитації, впровадження санітарних та фітосанітарних заходів

Україна поступово повинна досягнути відповідності з технічними регламентами ЄС та його системами стандартизації, метрології, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду. Вона також зобов'язується дотримуватися принципів та практик, викладених у рішеннях та регламентах ЄС. Майбутня імплементація Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів забезпечать торгівлю між сторонами на таких самих умовах, як і між країнами членами ЄС.

Україна повинна переорієнтуватися на інноваційний розвиток. Для цього їй необхідно докорінним чином змінити економічну політику, яка повинна базуватися на існуючих конкурентних перевагах країни.

Щоб здійснити всі ці заходи, Україні потрібні не лише нові закони, а й інвестиції на модернізацію і реструктуризацію. На відміну від країн ЦСЄ (Угорщини, Польщі, Румунії, Словаччини), які зі статусом кандидата у члени ЄС отримали значні позиви на технічне вдосконалення усіх секторів економіки, у тому числі умов і структури зовнішньої торгівлі, Україна таких можливостей поки що не має.